

Innhold

DEL 1 DUOGÁŠDIEHTU (BAKGRUNNSKUNNSKAP)

Innledning

Ávdnet – samiske tema i skole og utdanning

– et postkolonialt prosjekt	17
<i>Gøril Figenschou, Helge Chr. Pedersen og Silje Solheim Karlsen</i>	
Urfolk og urfolkspedagogikk	19
Et allsamisk perspektiv	21
Samisk innhold i den didaktiske faglitteraturen	22
Ávdnet – samiske tema i skole og utdanning	24
Bokas innhold	25
Kilder	29

Kapittel 1

Skiftende forestillinger om det samiske i grunnskolen

Utenfor, innenfor eller sidestilt en norsk nasjonal identitet?	30
---	----

Håkon Rune Folkenborg

Innledning	30
Begrepet læreplan og Goodlads læreplannivåer	32
Grunnskolens periode og utvalget av læreplaner	33
Læreplanene fram til og med M-71	35
Utenfor	35
Læreplanene fra M-74 til og med LK06	37
M-87	38
L97	39
LK06	41
Innenfor	42

LK20	43
Noe for seg selv: Det samiske i sin egen rett	45
Hva vil forestillingen om det norske bygge på i framtida?	49
Kilder	50

Kapittel 2

« Hvordan i alle dager skal jeg våge å jobbe med samiske temaer i utdanningen?»	53
--	----

Gøril Figenschou

Innledning	53
Samisk pedagogikk	57
Å snakke om det samiske – eller å legge stein på stein for å bygge kunnskap?	59
Å starte med de ytre rammene for samisk utdanning	61
Å fortsette med kjernekomponentene	62
Egne læreplaner	63
Styrke språket	63
Kultursensitive undervisningsmetoder	64
Omfattende samarbeid	65
Kan samisk pedagogikk brukes også i skoler som ikke følger samisk læreplan?	66
Avslutning	67
Kilder	68

Kapittel 3

<i>Birgejupmi – livsmestring, den samiske tilnærmingen til inkludering og tilpasset opplæring</i>	70
--	----

Anne Randi Solbakken og Anne-Mette Bjøru

Innledning	70
Sammenhengen mellom inkludering, tilpasset opplæring og spesialundervisning	71
Det samiske i skolens planverk	72
Metode	73
Begreper som beskriver den samiske måten Erfaringer fra Sápmi	74

<i>Ovttasbargu</i> – samarbeid	75
<i>Nárredeapmi</i> – anekdoter, vitser, erting	76
<i>Fierpmádat</i> – nettverk	78
<i>Birgen og iešbirgejeaddji</i>	79
Avslutning – <i>li su ábut logahallat</i>	80
Kilder	81

DEL 2 ÁRBEDIEHTU (TRADISJONELL KUNNSKAP)

Kapittel 4

Arbeid med sennagress – samisk tradisjonell kunnskap

i naturfag	85
<i>Mona Kvivesen, Tove Aagnes Utsi og Marianne Isaksen</i>	
Innledning	85
Samisk tradisjonell kunnskap	86
Naturfag og bærekraftig utvikling	89
Studentarbeidet	90
Hvordan hentet studentene informasjon om produksjon av <i>gámasuoidni</i> ?	91
Kompetanser i <i>árbediehtu</i> , naturfag og bærekraftig utvikling	93
«Jeg gikk fra å oppleve det som tungt og kjedelig, til å oppleve det som veldig interessant og lærerikt»	95
Avslutning	97
Kilder	98

Kapittel 5

Reindrift i friluftslivsundervisning – «rein happening»

eller læring?	100
<i>Elisabeth Enoksen og Inger Wallem Krempig</i>	
Innledning	100
«Det samiske» i friluftslivsundervisning og utdanning	102
Teoretiske perspektiver – samisk kunnskapstradisjon og	

læring i friluftsliv	103
Reindriftsprosjektet i friluftslivsprogrammet	105
Studentenes refleksjoner om læring	106
Erfaringslæring – «Learning by doing»	106
Helhetlig matkulturopplevelse	109
Ferdigheter og arbeidsmåter	110
Kultur- og naturforståelse	111
Drøfting av studentenes erfaringer	111
Aktualitet for læreryrket	113
Avslutning	116
Kilder	117

Kapittel 6

Lášmmohallan. Inkludering av samiske leker og aktiviteter

i «norsk» kroppsøving	120
<i>Yngve Johansen og Helge Chr. Pedersen</i>	
Innledning	120
Tradisjonelle samiske bevegelseskulturer	122
Kroppsøving, skole og fornorskning	123
<i>Šatta falli</i> : tradisjonelle samiske leker og aktiviteter	124
<i>Čuoigan</i> /skiløping	125
<i>Viehkan</i> /løp	126
<i>Njuikun</i> /hopp	126
<i>Bálkesti</i> /kasteøvelser	127
<i>Heaibun</i> /bryting	127
<i>Njuikut gedggiid mielde</i> / hoppe fra stein til stein	127
<i>Dáktedeaiivan</i>	128
<i>Roggespábba</i>	128
Samiske aktiviteter og mangfoldskompetanse i kroppsøving	130
LK20 og samiske aktiviteter	130
Urfolk og kroppsøvingsfaget	130
Avslutning	132
Kilder	133

Kapittel 7

Matematikkoppgaver med utgangspunkt i tradisjonell kunnskap i kvensk og sjøsamisk kultur 135

Hilja Lisa Huru, Nora Marie Ollila Sandmo og Anita Movik Simensen

Innledning	135
Kort om forfatterne – et innsider-perspektiv	136
HiCuA-rammeverket	137
Oversikt over HiCuA-rammeverket	139
Fase 1: Identifisering av relevant kulturarv	141
Fase 2: Design av matematikkoppgave	144
Fase 3: Implementering	146
Avsluttende refleksjoner fra forfatterne	148
Kilder	149

Kapittel 8

Hva er egentlig algebra på samisk? 152

Anne Birgitte Fyhn, May-Torill Hætta Siri og Inga Anne Marit Juuso

Innledning	152
Utfordring: Oversetting fra norsk til samisk	154
Immateriell kulturarv	154
Fra majoritetsspråk til minoritetsspråk	155
Én setning om algebra	156
Det vi kaller «mønster» på norsk	156
«Struktur», «relasjon», «generalisere» og «modellere»	162
Diskusjon	163
Sammenligning med offisiell oversettelse	165
Sluttord	166
Kilder	167

Kapittel 9

Samisk matkultur 170

Greta Heim

Innledning	170
Samisk matkultur	172
Å utnytte og å bevare	172

Oppskrifter og aktiviteter	175
Engsyrepesto og blåbærssuppe	175
Spekesild i flatbrød og sprøstekte torsketunger	177
Bidos og viltpizza	178
Bålet	180
Sammendrag	181
Kilder	182

DEL 3 MUITALUSAT (FORTELLINGER)

Kapittel 10

Altasaken – en døråpner til samisk tematikk i

samfunnsfagundervisningen?	187
---	-----

*Håkon Rune Folkenborg, Lisbeth Bergum Johanson og
Helge Chr. Pedersen*

Innledning	187
Altasaken som døråpner	188
Hvordan integrere samisk tematikk i samfunnsfagundervisningen?	189
Dybdeløring, demokrati, medborgerskap og historisk empati	190
Altasaken	191
Altasaken og det samiske medborgerskapet	192
Altasaken og utvikling av historisk empati	195
Altasaken kan skape dybdeløring	199
Kilder	199

Kapittel 11

Digitale fortellinger som didaktisk redskap i antidiskriminerende undervisning

203

Rigmor Mikkelsen og Bjørnar Ødegårdstuen

Innledning	203
Antidiskriminerende undervisning	205
«Den samiske uka»	208

Tematisering av fordommer og stereotypier i «Den samiske uka» ..	211
Avslutning	214
Epilog	216
Kilder	216

Kapittel 12

Digitalt læreverk: Moderne innpakning – tradisjonelt innhold? 218

Lisbeth Bergum Johanson

Innledning	218
Læreboka, læreplan og historisk tenkning	220
Hvordan kan man analysere det digitale læreverket?	223
Læreverket Creaza samfunn og samiske tema	223
Samiske tema i ungdomstrinnet – temakart <i>Kultur – det samiske samfunn</i>	224
Temakartet – innholdet, oppgavene og begrepene	224
Oppgavene i Creaza	226
Begrepskart i Creaza	227
Vite at- og vite hvordan-kunnskap	227
Historisk tenkning og samiske tema i læreverket	228
Historisk tenkning og begrepet historisk signifikans og bruk av primærmateriale som kilder, kildekritikk	228
Historisk tenkning – kontinuitet og endring/brudd og årsak og virkning	230
Historisk tenkning – historisk perspektiv/empati og etiske dimensjoner	231
Avslutning	232
Kilder	233

Kapittel 13

«Å klippe vekk.» Samisk litteratur i norskfaget 235 |

Silje Solheim Karlsen

«Å klippe vekk alt som ikke passer inn»	235
Samisk litteratur i norskfaget og norskfagets innhold	236
Lappjævell!	238
En reise tilbake: Minnelitteratur og litteraturredidaktikk	240

«[...] diddi, duovvi, goadjin, luosjuologi, luossa, vuorra, blir til det ene, fattigslige ordet på norsk: laks»	242
Tapt språk – tapt kultur og identitet?	244
Avslutning	248
Kilder	249

DEL 4 OAINNUS (UTSIKT)

Kapittel 14

Samisk innhold i samfunnsfagundervisningen.

Ungdomsskolelæreres vurdering av egen praksis

Helge Chr. Pedersen

En begynnende indigenisering av samfunnsfaget?	255
Et utvalg læreres vurdering av egen praksis	257
Samiske emner i LK20 og i samfunnsfaget	258
Tidligere forskning på samiske emner i samfunnsfaget	259
Lærernes vurdering av egen didaktisk praksis i klasserommet	261
Lærernes mål for undervisningen om samisk historie, kultur og samfunn	261
Samisk som en del av den generelle samfunnsfagundervisningen	263
<i>Sámi álbmotbeaivi</i> / samenes nasjonaldag 6. februar	265
Samiske emner i tverrfaglig arbeid	267
Geografiske og kulturelle skiller i de samfunnsfaglige klasserommene	268
Kilder	271

Kapittel 15

Samisk i norskfaget: Flerspråklig landskap og nasjonal identitet

Carola Kleemann

Innledning	273
Læreplanen og samisk språk	275
Språk i landskapet og nasjonal identitet	276

Stedsnavn	278
Lingvistiske landskap	279
Schoolscape	280
Stedsnavn som lingvistisk landskap: Språkhistorisk landskap og symbolsk landskap	280
Samisk i det lingvistiske landskapet i norskdominerte byer	286
Samisk i utdanningsinstitusjoner: Schoolscape	292
Nasjonal og kollektiv flerspråklig identitet	293
Kilder	294
Kapittel 16	
Urfolksperspektiver i engelskfaget	299
<i>Stefan Holander og Knut Øystein Høvik</i>	
Innledning	299
Engelskfaget og det samiske	301
Urfolk som fellesskap og mangfold	303
Didaktiske refleksjoner	304
Bortom den «gode» teksten	306
Urfolk i den videre engelskspråklige verden	309
Avslutning	310
Kilder	311
Ordliste	315
Forfatterpresentasjoner	319
Stikkord	323